

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 32.051.016
Волинського національного
університету імені Лесі Українки
43025 м. Луцьк, проспект Волі, 13

ВІДГУК

опонента, доктора географічних наук, доцента,
доцента кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
факультету геології, географії, рекреації і туризму
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

СЕГІДИ Катерини Юріївни

на дисертаційну роботу

СЛІПЧУК Анастасії Олександрівни

на тему: «Вплив трудового потенціалу на соціально-економічний розвиток
регіону (на прикладі Волинської області)»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 103 – Науки про Землю з галузі знань 10 – Природничі науки

Актуальність обраної теми дослідження

Дисертаційна робота Сліпчук Анастасії Олександрівни на тему: «Вплив трудового потенціалу на соціально-економічний розвиток регіону (на прикладі Волинської області)» є досить актуальною, оскільки необхідність входження України до європейської спільноти та різних міжнародних організацій потребує прискорення економічних реформ, трансформації ринкових відносин тощо. Забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку України та її регіонів пов'язане з вирішенням важливих питань в економічній, соціальній і правовій сферах. Одним із центральних питань, що потребує вирішення на державному і регіональному рівнях, є оптимальний територіальний і галузевий розподіл трудового потенціалу, забезпечення ефективного його використання у відповідності зі структурою суспільних потреб. Збереження і розвиток трудового потенціалу, розширене відтворення кваліфікованої робочої сили та підвищення її конкурентоспроможності на ринку праці відповідно до сучасних потреб економічного і соціального розвитку набувають великого значення. Необхідність розробки механізмів управління ринком праці, враховуючи суспільно-географічний аспект, передбачає окреслення чітких структурних елементів та виявлення основних закономірностей формування та функціонування трудового потенціалу, в першу чергу на регіональному рівні. Враховуючи, що трудовий потенціал є суттєвим чинником соціально-економічного розвитку регіону, питання його формування, збереження та використання мають вагоме практичне значення. Саме ці положення підтверджують актуальність дисертаційної роботи Сліпчук Анастасії Олександрівни.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні положення, висновки та рекомендації, що сформульовані авторкою у дисертації, в тому числі й ті, що відносяться до наукової новизни мають відповідний рівень обґрунтованості. Достовірність отриманих результатів, висновків і пропозицій забезпечена достатньою широкою джерельною базою – у відповідному списку 181 позиції та опрацюванням значної кількості емпіричних матеріалів, переважно первинні статистичні та інформаційні матеріали Головного управління статистики у Волинській області, Волинського обласного центру зайнятості, результати власних розрахунків та досліджень автора. Методологічна основа дослідження представлена основними положеннями суспільно-географічного підходу, застосуванням загально- та конкретнонаукових методів, серед яких математико-статистичний, систематизації, порівняльно-географічний та порівняльно-історичний, картографічний та інші, що дозволяє стверджувати, що охоплені матеріали в повній мірі сприяли дисертантці у вирішенні наукових завдань та досягненні поставленої мети.

Відповідно до отриманих результатів дисертаційного дослідження, варто зауважити, що воно виконане на належному рівні, що дозволило дисертантці отримати нові результати, які містять елемент наукової новизни. Так, дисертанткою були вирішені наступні завдання: уточнено зміст та структуру трудового потенціалу, що сприяло удосконаленню поняттєво-термінологічного апарату науки; визначено особливості нормативно-правового регулювання використання трудового потенціалу; виконано аналіз передумови формування трудового потенціалу Волинської області; встановлено територіальні особливості демографічної, соціальної та економічної складових трудового потенціалу Волинської області; здійснено оцінку впливу трудового потенціалу на соціально-економічний розвиток Волинської області; виконано групування міст та районів Волинської області за особливостями трудового потенціалу; для кожного із ідентифікованих кластерів визначено головні проблеми та запропоновано шляхи оптимізації використання трудового потенціалу та напрямки регіональної політики Волинської області.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективні для подальших досліджень, що загалом підкреслює актуальність та своєчасність виконаного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами

Дисертація Сліпчук А. О. на тему «Вплив трудового потенціалу на соціально-економічний розвиток регіону (на прикладі Волинської області)» пов'язана із напрямками науково-дослідної роботи кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені

Лесі України, зокрема з науково-дослідною роботою «Соціальна економіка як визначальний пріоритет ринкового реформування в Україні» (номер державної реєстрації 0106U002230), а також темами «Економічний потенціал та проблеми комплексного розвитку Північно-Західного регіону України та прикордонних територій», «Територіальні особливості соціодемографічних процесів Північно-Західного регіону України та прикордонних територій».

Наукова новизна положень, висновків та результатів, одержаних у дисертації полягає в тому, що дисертанткою вперше досліджено взаємозв'язки між трудовим потенціалом та окремими чинниками його формування та розвитку на основі кореляційних зв'язків; здійснено типізацію міст та районів Волинської області на основі інтегрального коефіцієнта трудового потенціалу; виділено територіальні кластери Волинської області, за якими запропоновано напрями та заходи регіональної політики.

Дисертанткою удосконалено методологічні підходи та їхнє поєднання до аналізу трудового потенціалу регіону, на основі аналізу наукових досліджень та власного бачення уточнено дефініцію поняття «трудоий потенціал», запропоновано авторську структуру трудового потенціалу території та чинників, які впливають на його формування.

Отримали подальший розвиток методичні основи суспільно-географічного дослідження трудового потенціалу регіону як чинника його соціально-економічного розвитку; перелік критеріїв та показників для аналізу трудового потенціалу регіону, дослідження передумов формування трудового потенціалу Волинській області, його структурні та територіальні особливості, пропозиції щодо заходів регіональної політики у галузі регулювання ринку праці.

Таким чином, ступінь наукової новизни проведеного дослідження, сформульованих у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 10 – Природничі науки за спеціальністю 103 – Науки про Землю.

Стиль викладання дисертації, відповідність її тексту встановленим вимогам

Виклад матеріалу дисертаційної роботи логічний, міркування і аргументовані висновки переконливі, мова дисертаційної роботи грамотна і термінологічно точна.

Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, в якій відображені власні ідеї і напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані у дисертаційному дослідженні ідеї і положення інших науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора. Отже, робота повною мірою відповідає вимогам академічної доброчесності і не містить академічного плагіату.

Практичне значення отриманих результатів

Теоретичні положення, узагальнення й висновки дисертації можуть бути використані державними органами управління при складанні Стратегій, програм та планів соціально-економічного розвитку Волинської області, формування заходів регіональної політики.

Отримані результати дисертаційного дослідження визнані корисними Волинською обласною радою, зокрема вони можуть слугувати основою для вирішення проблем формування, збереження та розвитку трудового потенціалу, зниження рівня безробіття та забезпечення зайнятості населення в регіоні (довідка №1016/51/2-21 від 04.06.2021 р.). Окремі теоретичні положення та авторські узагальнення особливостей нормативно-правового регулювання використання трудового потенціалу для обґрунтування шляхів його оптимізації у Волинській області знайшли застосування у діяльності кадрового забезпечення Головного управління Національної поліції у Волинській області (довідка №1956/12/01/2-2021 від 08.06.2021 р.).

Окремі положення дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес на географічному факультеті Волинського національного університету імені Лесі Українки при викладанні навчальних дисциплін «Географія населення з основами демографії», «Економічна та соціальна географія України», «Регіональна соціально-економічна статистика», «Основи суспільної географії» (довідка №0328/01/1610 від 11.06.2021 р.).

Оцінка змісту дисертації

Дисертація Сліпчук А. О. «Вплив трудового потенціалу на соціально-економічний розвиток регіону (на прикладі Волинської області)» є завершеною, самостійною науковою працею, містить теоретично обґрунтовані та прикладні результати, які розв'язують важливу наукову та практичну проблему. Дисертаційна робота представлена у вигляді рукопису, який виконано відповідно до нормативних вимог, що встановлені для оформлення результатів наукових досліджень дисертаційного рівня; робота написана державною мовою. Тема дисертації та її зміст, відповідають галузі знань та спеціальності, за якою робота подана до захисту.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які охоплюють 11 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (181 найменування) та додатків.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи суспільно-географічного дослідження трудового потенціалу» на основі опрацювання наукових досліджень переважно українських авторів, а також міжнародних документів проведено аналіз поняття, змісту та структури трудового потенціалу, чинників, які його обумовлюють, представлено авторське бачення дефініції та авторську схему структури трудового потенціалу регіону й чинників, що його обумовлюють; представлено методика дослідження

трудового потенціалу регіону та розкрито методи дослідження, обґрунтовано інтегральний коефіцієнт трудового потенціалу; розкрито підходи до визначення рівня соціально-економічного розвитку регіону та трудового потенціалу як його чинника; визначено особливості нормативно-правового регулювання використання трудового потенціалу.

Другий розділ «Комплексна оцінка трудового потенціалу Волинської області» присвячений аналізу передумови формування трудового потенціалу досліджуваного регіону, подано характеристику демографічної, соціальної та економічної компонент трудового потенціалу Волинської області, проаналізовано структурно-динамічні та просторово-часові особливості.

У третьому розділі «Проблеми та перспективи розвитку і функціонування трудового потенціалу Волинської області» розглядаються кореляційні зв'язки між трудовим потенціалом та окремими чинниками його формування та розвитку, наводиться авторська оцінка впливу трудового потенціалу на соціально-економічний розвиток Волинської області, обчислено інтегральний коефіцієнт трудового потенціалу Волинської області, на основі якого виконано групування міст та районів Волинської області за особливостями формування та розвитку трудового потенціалу; проведено кластерний аналіз та обґрунтовано виявлені кластери, за якими ідентифіковано проблеми розвитку і функціонування трудового потенціалу Волинської області, запропоновано напрямки регіональної політики.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях.

Основні наукові положення дисертаційного дослідження були апробовані на семи всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Результати дисертаційного дослідження досить повно відображено у 12 наукових працях, із них п'ять статей у наукових фахових виданнях України, одна стаття в іноземному періодичному виданні. У публікаціях відображено всі основні положення дисертації, які винесено на захист. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та розробки, які належать здобувачеві особисто.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертацію Сліпчук А. О. «Вплив трудового потенціалу на соціально-економічний розвиток регіону (на прикладі Волинської області)», звернемо увагу на окремі протиріччя, спірні положення, які потребують додаткової аргументації або спеціальних пояснень дисертантки в процесі публічного захисту роботи:

1. На нашу думку, є певна неузгодженість назви, мети та об'єктно-предметної області дослідження. Так, не дуже вдало сформульовані об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт дослідження у даному випадку не повинен мати просторової прив'язки, яка обов'язково є у предметі дослідження. Крім того, метою визначено «просторово-часовий аналіз», що виступає скоріше засобом

для встановлення особливостей, які розкрито в дисертації. Що до предмета дослідження, то, на нашу думку, згідно зі змістом роботи, мова йде про функціонування та розвиток, а не трансформування трудового потенціалу.

2. У роботі зазначається, що дослідження здійснено із застосуванням суспільно-географічного підходу «...з урахуванням принципів територіальності та регіональної цілісності, системності...», але не розкрито основні положення підходу, також варто було б показати, як він працює у даному дослідженні.

3. В авторській структурі трудового потенціалу та чинників, які впливають на його формування (рис. 1.1) додаткового пояснення потребують складові демографічної, соціальної та економічної компонент, які представлені абсолютно різними складовими (наприклад «структура населення», «тенденції відтворення трудового потенціалу», «рівень заробітної плати»), які суттєво різняться за змістом та виміром. Серед чинників виділені географічні, політико адміністративні, соціальні, демографічні та економічні, які так само містять складові так званого глобального рівня, типу «глобалізація», «тип політичної системи», «тип економіки», а також так званого локального – «умови праці», «регіональні цільові програми». На нашу думку, доцільно було б чинники представити ієрархічною структурою, відповідно до вивчення трудового потенціалу країни/регіону/населеного пункту тощо. Залишаються питання щодо ступеню впливу окремих складових чинників та їх значущості (наприклад «розлучуваність та шлюбність», «рівень розвитку ЖКГ» тощо).

4. Обґрунтовано інтегральний коефіцієнт трудового потенціалу, на нашу думку, виходячи із переліку показників, які до нього увійшли, можливо, варто було б ввести вагові коефіцієнти для коригування ступеню впливу кожного із показників або компоненти в цілому.

5. Значно підсилило б практичну значимість роботи проведення аналізу в порівнянні з тенденціями або прикладами європейських країнах, на шлях розвитку яких рівняється наша держава (Польща, Угорщина тощо).

6. Загальні висновки викладені доволі декларативно, ті значні результати, який отримала дисертантка при виконанні роботи не повністю висвітлені, тому варто було б висновки конкретизувати відповідно до отриманих практичних результатів дослідження. Дисертаційне дослідження спирається, головним чином, на дані офіційні статистичні дані до 2018 року, враховуючи тенденції останніх років, можливо, деякі із визначених трендів мають певні зміни.

7. До технічних зауважень слід віднести наявність у тексті дисертації описок та граматичних помилок, помилкових посилань та стилістичних неточностей; крім того, не на всі джерела, зазначені у списку використаних джерел, є посилання у роботі тощо.

Разом з тим, зазначені вище зауваження стосуються лише окремих положень дослідження, носять дискусійний, уточнюючий та рекомендаційний характер і не зменшують значення проведеного дослідження.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Сліпчук А. О. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному науково-теоретичному рівні, мета якої досягнута, а поставлені завдання – вирішені. Тема обраного дисертаційного дослідження актуальна, сформульовані авторкою висновки і рекомендації – достатньо аргументовані, характеризуються науковою новизною і мають не лише теоретичне, а й практичне значення. Опонована дисертаційна робота не містить запозичених висновків інших авторів і відповідає вимогам академічної доброчесності.

Дисертація Сліпчук А. О. за змістом, структурою та оформленням відповідає галузі знань 10 – Природничі науки, спеціальності 103 – Науки про Землю, вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 року № 40 та «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року № 167, а її авторка Сліпчук Анастасія Олександрівна на основі успішного публічного захисту дисертації заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 10 – Природничі науки за спеціальністю 103 – Науки про Землю.

Офіційний опонент:

доктор географічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-економічної
географії і регіонознавства
факультету геології, географії, рекреації і туризму
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Катерини СЕГІДА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу
кадрів

